

č 5., 1925/26.

4. Č II-6

4. X. 1925.

COMEDIA

Чарли Чеплин у свом најновијем филму „У потери за златом“. Овде је „Шарло“ на врхунцу своје уметничке форме и славе.

Charlie Chaplin u svom najnovijem filmu „U poteri za zlatom“. Ovde je „Charlot“ na vrhuncu svoje umetničke forme i slave.

Comoedia

излази сваког понедеоника. Главни уредник *Никола Б. Јовановић*. Власник Издавачко Удружење „Илустрација“ Београд, Космајска 22.

Не плашите се Гавеле!

Настављамо публиковање „надохват-разговора“ са нашим будућим директором драме, за које је материјал прикупљен још у прошлодевој сезони и у *Comoedi-i* била објављена два одломка*)

Од како је постало известно да за директора драме београдског Народног Позоришта долази г. др. Бранко Гавела, поред опште сatisфакције и задовољства пробија се, и нехотично, извесна бојазан да је Гавела — говоримо отворено — један експерименат, леп и примамљив, али да ће остати епизода у животу београдског театра. Кад се каже: „г. директор драме, доктор Гавела“, замишља се однекуд као неки укрститељ звррова, који има неке хипермодерне модлице у које сабија глумце и тиранише их као окупациони учитељ николску децу, тероришући хијерархију, вукући за нос критику, опсењујући публику. Замишља се човек који ће, намрођен, долетети у београдско позориште, испречити се пред све и свакога и викнути: „А сад потез, па испочетка! Од сад ће све бити друкчије. Ја сам представник Европе на Балкану!“. Др. Гавела, као позоришни човек, јесте представник Европе на Балкану, иако је иначе православни, и прномањаст човек грзураје косе. Он ни Загреб није „европеизирао“, т. ј. довео у најтешњи контакт с Европом, преко то. Траје то десетак година и прошло је по готову без бола. Псисле, г. дра Гавелу нико није ни звао овамо да нас „дебалканизира“: тај процес је код нас у театру прилично завршен, или га бар неће он морати почињати. А ако, иначе већ на путу за Европу, потерамо нешто бржим темпом и забићемо понеку непотребну препону — захваљујући његовој расној крви позоришног артисте и стеченом европском искуству, бићемо му захвални.

У интервјујма, које нам је дао лане, показао се као човек који поштује традиције и на традицијама изграђује даље. Он је човек од компромиса, кад год је то потребно. Он је и у Загребу ушао у готов ансамбл и у укорењене традиције и — излазио је и себе и театр (или пардон: и театр и себе). Кад и-ега глумац није ђаче, већ пријатељ; редитељ не паљир, већ сарадник. Сећам се како је у Загребу фино убрисао једног редитеља-госта, који се усудио да *пред свима*, за време представе, глумцу учини неповољну примедбу о игри!

*) Comoedia: бројеви 28 и 29, од 8 и 15 марта 1925. год.

— То се не ради!.. Глумац је одличан!.. Кроз два-три дана, у четири ока.. рекао бих му: „Је ли, драгећ, како ти оно?“... објашњавао је мени загребачки директор драме своју тактику, чудећи се испаду редитеља госта.

Једном речи, мање неповерења према дру Гавели, ако га има и где га има. Да видимо како ће се снаћи! И не тражите да све буде друкчије, преко то. Ја бих волео да га ми и не осетимо. Нека све изгледа као пре. Па кад нам, кроз годину-две, неко дође са стране и каже да нас не може познати, а ми да се изненадимо.

Надам се да нас је и сам г. др. Гавела разумео. Ми нисмо себични. Желећи добро театру, желимо га и њему, и онима који су га довели, и онима који с њим имају да раде. По мало смо то и ми.

H. J.

P. C. — У идућем броју наставићемо с прошлогодишњим одломцима „надохват разговора“, јер нас сада, више него пре, мора интересовати личност будућег директора драме.

Народно Позориште у Скопљу

**СКОПЉАНСКИ „СКАДАР НА БОЈАНИ“. —
ОТВАРАЊЕ СЕЗОНЕ. — РЕПЕРТОАР. —**

3 септембра је Народно Позориште у Скопљу започело своју шесту сезону у старој бедној шупи, очекујући још једнако своју нову и удобну кућу која се зида као Скадар на Бојани.

Досадашњи успех овог Позоришта, које је једино у нашој држави без дефицита, даје наде да ће и ова, вероватно последња у овој згради, сезона бити добра. Стрпљење са којим и Управа и глумци и публика чекају нову зграду за дивљење је.

Ова сезона је почела рад јако популарним и увек посећеним Нушићевим комадом *Пут око света*, у режији г. А. Верешчагина, који је у прошлој сезони имао 20 представа, што је јединствен случај за Скопље. Улогу на далеко чувеног светског путника Јованче Мицића игра г. Михаило Димитријевић.

Иза ове представе дати су до сад још ови комади: *Руку мије* од Х. Бенавенте; *Чвор* од Петра Петровић-Пеције; *Женски рај* од К. Монтепена и Х. Шарлије; *Гејша* од Сиднеја Понса; *Историјски замак* од А. Бисона и Бер Ж. де Турика; *Војвода Брана* од Симе Ј. Бунића; *Зона Замбирова* од Ст. Сремца; *Завичај* од Х. Судермана и *Дорћолска посла* од Илије Станојевића-Чиче.

Као прва премијера представљаће се ових дана *Драгашев Хајдук Вељко* са г. Добривојем Раденковићем у насловној улоги, а у режији г. Јосифа Срдановића.

Народно Позориште у Скопљу: Јованча Мићић (Мих. Димитријевић) полази на пут око света „во имја Бога отца, сина и свјатаго дука, амин!“ у Нушићевом „Путу око света“.

Narodno Pozorište u Skoplju: Jovanča Mićić (Mih. Dimitrijević) polazi na put oko sveta „vo imja Boga otca, sina i svjatago duka, amin!“ u Nušićevom „Putu oko sveta“.

Злата Ђунђенац-Гавела, одлична певачица загребачке Опere, гостоваће ускоро у Београду и постаке члан наше Опere.

Zlata Đunjjenac-Gavella, odlična pevačica zagrebačke Opere, gostovaće uskoro u Beogradu i postati član naše Opere.

— Atelier „Tonka“, Zagreb. —

Са доласком г. Александра Верешчагина за главног редитеља који је у овом Позоришту до сада највише радио, репертоар ће се у овој сезони знатно обогатити. Међу првим комадима даће се: *Сплетка и љубав* од Шилера, *Припитомљено злоћа* од Шекспира, *Јутро, дан и ноћ* од Никодемија, *Отаџбина* од Сардуа, *Школа за кокоте* од Пола Ермона и Жербидона, *Жорж Данден* од Молијера, *Адријена Лекуврер* од Скрина, *Електра* од Софокла, *Родољупци* од Стерије, *Земља* од Петровића-Пеције, *Поноћ* од Кулунџића, а затим други.

Интервју са Златом Ђунђенац-Гавела

Невезано ћаскање с одличном певачицом

С обзиром на скорашиће гостовање и ангажман одличне сопранискиње загребачкој Опере, г-ђе Злате Ђунђенац-Гавела у Београду, замолили смо нашег загребачког дописника да затражи интервју за Comoedi-u од изврсне уметнице. Добили смо ове занимљиве и поучне ретке.

— Како ускоро долазите у Београд с вашим супругом др. Бранком Гавелом, да будете нашој младој опери оно што сте били загребачкој: једна од првих сопрана, ви ћете разумети велики интерес, кога Београђани везују за вашу личност и који ни по чему није мањи од онога, што га везују за ванредну личност вашега мужа и друга. Смел ли ви је да се замолите, да ми укратко дате скицу вашега уметничкога пењања ка савршенству? Смел ли ви је да се замолите да нам одате по коју интимну стварчицу из вашег развитка, да ви она приближи нама и да ви по њој пригрлимо као своју?

— Не волим да дајем интервју из два разлога: прво, што сам млада, па немам праксе у увеличавању својих скромних настојања и својих скромних остварења, а друго, што су мој живот и моја стремљења толико једноставна и проста, како само могу бити код људи, који своме циљу теже од најраније своје младости једном готово потовесном доследности и готово наивном консеквентношћу. Јер, ево, ја сам била предестинована за певачицу још пре него што сам се и родила: из мого роднога краја (беловарско-крижевачка жупанија) потиче пиз добрих и одличних певачица као што су *Вика Енгел*, *Милсна Шуг*, *Марта Поспишил*, а да и не говорим о нашој великој *Милки Тринини*, с којом сам имала исту „дворкињу“ (дадиљу), која ме је као дете носила на рукама и уљуљавала у сан — старог нашег слугу Штефека. Та моја мушка дадиља говорила би ми увек слатком кајкавштином: „Ти буш какти моја Милка“ („Ти ћеш бити као моја Милка!“). Мислио је на славну

Тринину, коју је такође носио на рукама. А дивно ми се мој драги стари Штефек, јер сам пре знала певати него говорити... Било је то у Чазми, на имању мојих родитеља, где сам се и родила. Онда је Штефек био још једини, који је веровао у моју будућност, а био је поуздан критичар, јер је као „дворкиња“ имао велику праксу....

— А касније?

— Певала сам и онда, кад сам научила говорити. У основној школи хвалиле би се моје учитељице мноме, и ја мислим, да само зато нисам већ онда била „славна“, јер сам била тако малена, да ме нико није ни примећивао... Једанпут дошао школски инспектор и зажелео је, да ме чује како певам; отиевала съм, али уместо похвале инспектор је забринуту упитао учитељицу: „Певање сам чуо, ама где вам је певачица?“ — толико сам била ситна, да ме је школска скамија целу прекријала...

— А кад су вас првипут почели запажати?

— Дошла сам касније у Загреб, уписаше ме у Самостанску Школу (Манастирска Школа), где је увек по једна ученица била „предпевачица“. Она би почињала песму, а друге за пјом. Кад сам онамо дошла, била је нека друга „предпевачица“, али моје су другарице „штрајком“ присилиле „часну сестру“, да мене изабере за ту одличну службу.

— У самостану су се давали позоришни комади, па сте тамо сигурно првипут осетили театар?

— Нажалост нисам тако брзо смела да се појавим на „даскама“, тако сам ја то хтела. Била сам још увек тако малена, да су ми поверавали једну нарочиту улогу — иза кулиса. Кад би долазило до какове високе поте, коју ниједна од мојих другарница није умела да „дигне“, ја сам иза кулиса певала високе тонове уместо „глумице“ на сцени! Било ме је управо комично видети, како, узбуђена, чекам свој тон, да га дигнем и иза кулиса добајем својем другом *Ja*, које је смело да се појављује пред публиком. Никада, као онда, нисам осетила, како у човековој души могу подједнако да живе и понос и понижење, и радост и туга у исти мах...

— А како сте коначно дошли у Глазбени Завод у Загребу?

— На једној забавици у Чазми певала сам првипут „соло“ и ту ме је приметио г. Ђуро Прејац, редитељ загребачког казалишта. Он је наговорио моје родитеље, да ме свакако пошљу на студије. Било ми је онда петнаест година. Тешком муком дали се моји строги и предрасудни родитељи наговорити, да ме пусте у Глазбени Завод....

— Јесте ли добили добар темељ у том заводу?

— Било је то лепо доба, романтична и боемска љубав за у... вост, која ме је везала за моје другове Владу Колића (да-

1. Joca Cvijanović, tenoraista zagrebačke Opere, oputovan je s pevačkim društvom „Kolo“ u Cirk, Pariz, Lion i Milano radi propagiranja naše narodne i moderne pesme. — 2. Evgenija Ljnević, primadona osečke Opere, sjajno je pевала „Aidu“ pre neki dan, u Osiku.

— Foto Borović, Split — Foto Varnai, Osijek —

1. Joca Cvijanović, tenoraista zagrebačke Opere, oputovan je s pevačkim društvom „Kolo“ u Cirk, Pariz, Lion i Milano radi propagiranja naše narodne i moderne pesme. — 2. Evgenija Ljnević, primadona osečke Opere, sjajno je pевала „Aidu“ pre neki dan, u Osiku.

Из Глумачко-балетске школе у Београду, док су они још били ђаци: 1. Mata Milošević у „Лајни и паралаџи“; — 2. Ajvaz kao Тиркаре.

Из Глумачко-балетске школе у Београду, док су они још били ђаци: 1. Mata Milošević у „Лајни и паралаџи“; — 2. Ajvaz као Тиркаре.

Из Глумачко-балетске школе у Београду: Група најмлађих ученика балета.

Из Глумачко-балетске школе у Београду: Група најмлађих ученика балета.

нас славног виолинисту који живи у Њу-Јорку), *Мирослава Шлика* (такође славног виолинисту, који је на турнеји по Европи), *Драго Хржин*, (данас ванредни баритон загребачке опере) те коначно *Елвира Марсић* (одличне загребачке пианисткиње). То мало друштвансце полазило је, у детињском одушевљењу за нашу музичку пропаганду, на „турнеје” у провинцију, хранећи се вишем задовољством и срећом неголи хлебом и успехом. Сећам се, како је наш занос ишао тако далеко, да мојим другарицама није значило ништа проседети ноћ, кад нисмо имали собе, у коју да се склонемо, или проспавати ноћ чак у орману, кад није било кревета, у који да легнемо.. А питали сте ме, да ли сам заиста нешто научила у Глазбеном Заводу? Учила сам вишем композицију и науку о хармонији, него певање. Можда је то допринело мојој музикалности, коју су сви одувек хвалили.

— Ваша је музикалност дивна! Сећам се, како сте у Бечу за време представе јеврејског позоришта написала целу музiku за мистичну драму „Дибик”, слушајући је за време саме представе...

— Да, али певати у Глазбеном Заводу нисам још научила онако, како сам ја то одувек желела. Тек код г. Оуједника, бившег оперног певача загребачке опере, добија сам добар темељ.

— Јесте ли се много спремали за свој први наступ у позорништу.

— Нисам. Сва моја прва наступања дошла су изненада и, готово без проба, морала сам давати доказа о својој способности за позорницу, као ретко когод. Први ме је привукао загребачкој позорници одлични диригент *Милан Сакс*. Он је одлучио мој наступ, који је заиста био изненадан. Била се разболела глумица, која је певала *Маргарету* у „Фаусту”. Позвали су ме и ја сам пред г. Саксом певала. Имала сам једну једину оркестралну пробу (ниједну аранжир-пробу!) и морала сам дебитирати! Све је добро прошло и ја сам одонда често наступала, али увек без иједне пробе! Певала сам поред *Маргарете* још и *Михаелу* у „Кармену” и *Марицу* у „Проданој Невести”. То је тако трајало две године. Тек после друге године мога наступања имала сам прву аранжир-пробу: певала сам *Керубина* у Монартовом „Фигару”, а режирао је мој садашњи муж — Бранко Гавела. Ту смо се упознали, срели и нашли...

— Касније сте наставили своје студије.

— Имала сам срећу да као стипендисткиња Загребачког Казалишта дођем ванредној учитељици госпођи *Шлемер-Амрох* у Бечу. Овде сам управо научила певати, видела много позоришта и усавршила се толико, да сам добила понуду за ангажман на минхенску оперу. И отишла бих, да ме за Загреб

није везала обавеза према управи, која ми је дала стипендију и обавеза према човеку, коме сам дала своје срце и који је био мојим сарадником. Ви знајте, како је Гавела музикалац и како је он управо требао да буде оперским диригентом?....

— Радујете ли се Београду.

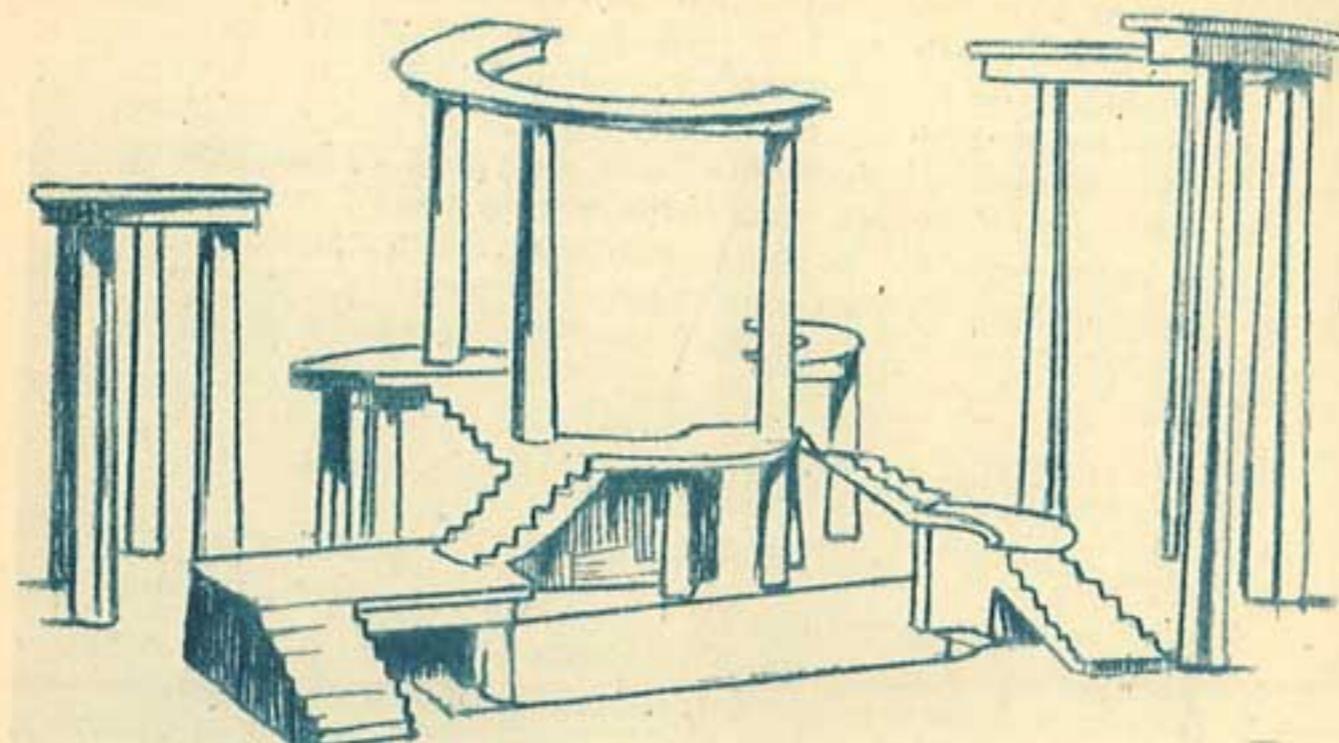
= Жао ми је, што напуштам Загреб и своју драгу публику, која ме је „тетошила” до успеха. Али Београду се радујем срдично. Радим с највећим интезитетом и спремам се за прве наступе. Знам само то, да београдска публика издашно награђује својим симпатијама онога, који све своје сile уложи у то, да послужи уметности. А то је не само доста. *To је све!*.....

Концерт Георгија Бакљанова

У Београду, 6. 0. маја, у дворани новог Универзитета

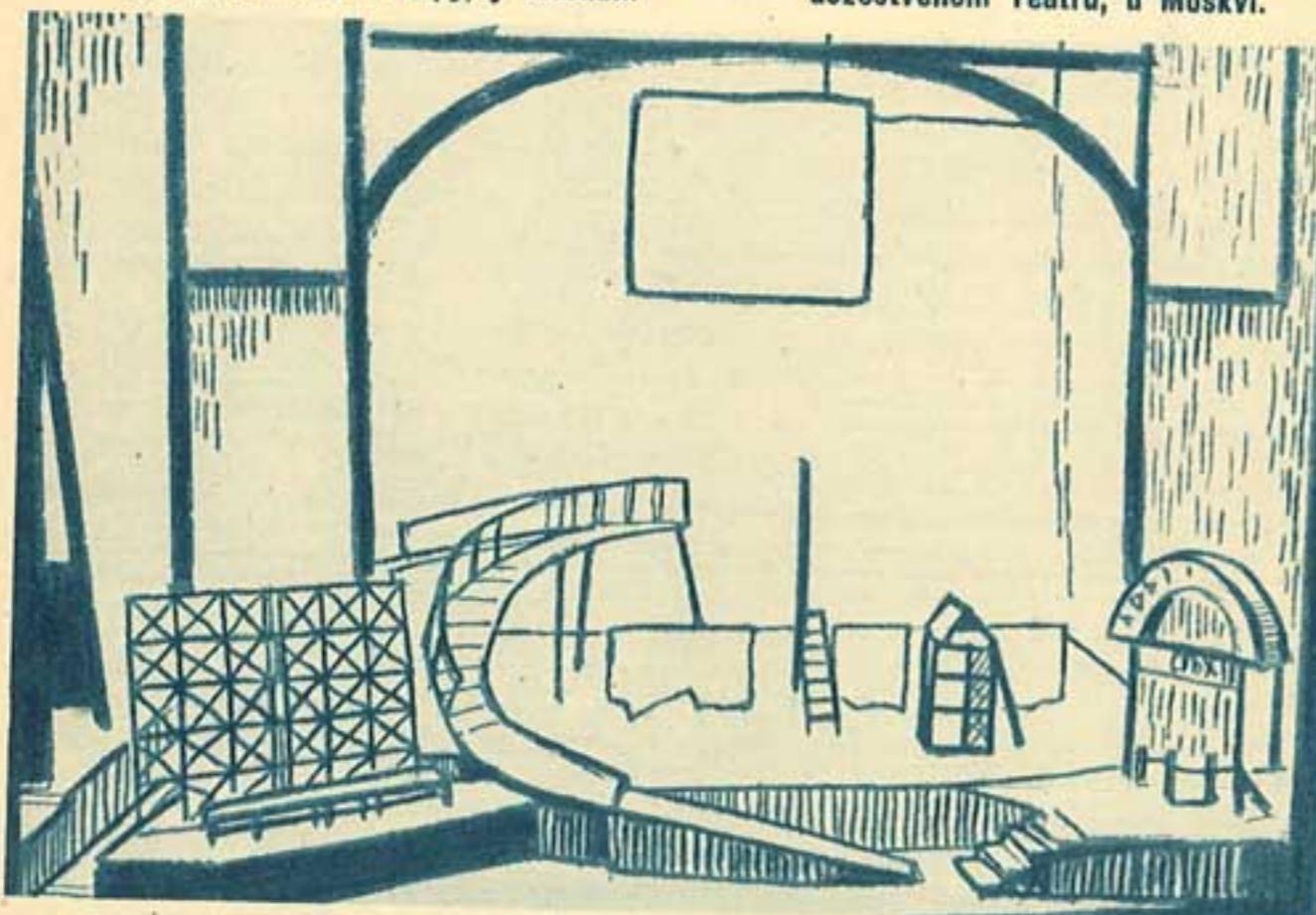
После тенора — (каквог?..., „херојског тенора бечке Државне Опере“!) Агарда Ествита имаћемо прилике да поздравимо у Београду и баритонисту (каквог?... просто баритонисту) **Бакљанова!** И тиме је речено готово све што се могло рећи о нашем новом госту. Потребно је напоменути још само толико, да је Георгије Бакљанов скитница, бескућник, панамеричанин и паневропејац — подједнако радо виђен у Берлину као и у Паризу, једна необична и велика личност, какове само векови умеју да роде!.....

И одиста, тај концерат — погледајте само изближе интернационални карактер његовог програма! — неће бити само један обични концерат једног надувеног и свима титулама снабдевеног сноба са лепим гласом! Тихо, без сваке буке и рекламе, неупоредиво елегантно, изићи ће пред вас на „певачки подијум“ (да бар није катедра у једном разреду!), вас утону у себе, хладан одрешит човек. И ви ћете бити његове жртве. И само они који га знају са позорнице — неупоредив глумац, креатор најоригиналнијих фигура — зажалиће за часак, што неће видети дугу и мртвачки суху силуету његовог „Мефиста“, где сав орезао у најодвратнији цинизам, једва чека час да се својим сухим смешком освети свим идеалима овога света... И његов силни глас, са акцентом лаке афектације, од које страдају сви носеви баритониста, — том истом назалном музиком једног необично дисциплинованог органа, пошто је Гуноу у част певао француски, сећа се своје друге ненадмашне фигуре „Риголета“, којега ће, Вердију у част, отпевати талијански. И тако редом: свакоме своје. И тај чудни каприц, да све пева у оригиналу, кога је почeo спроводити са својом најелементарнијом улогом „Ескамила“ (Кармен) стао га је необично уваженог и ласкавог положаја у Државној Опери у Бечу. А било је то

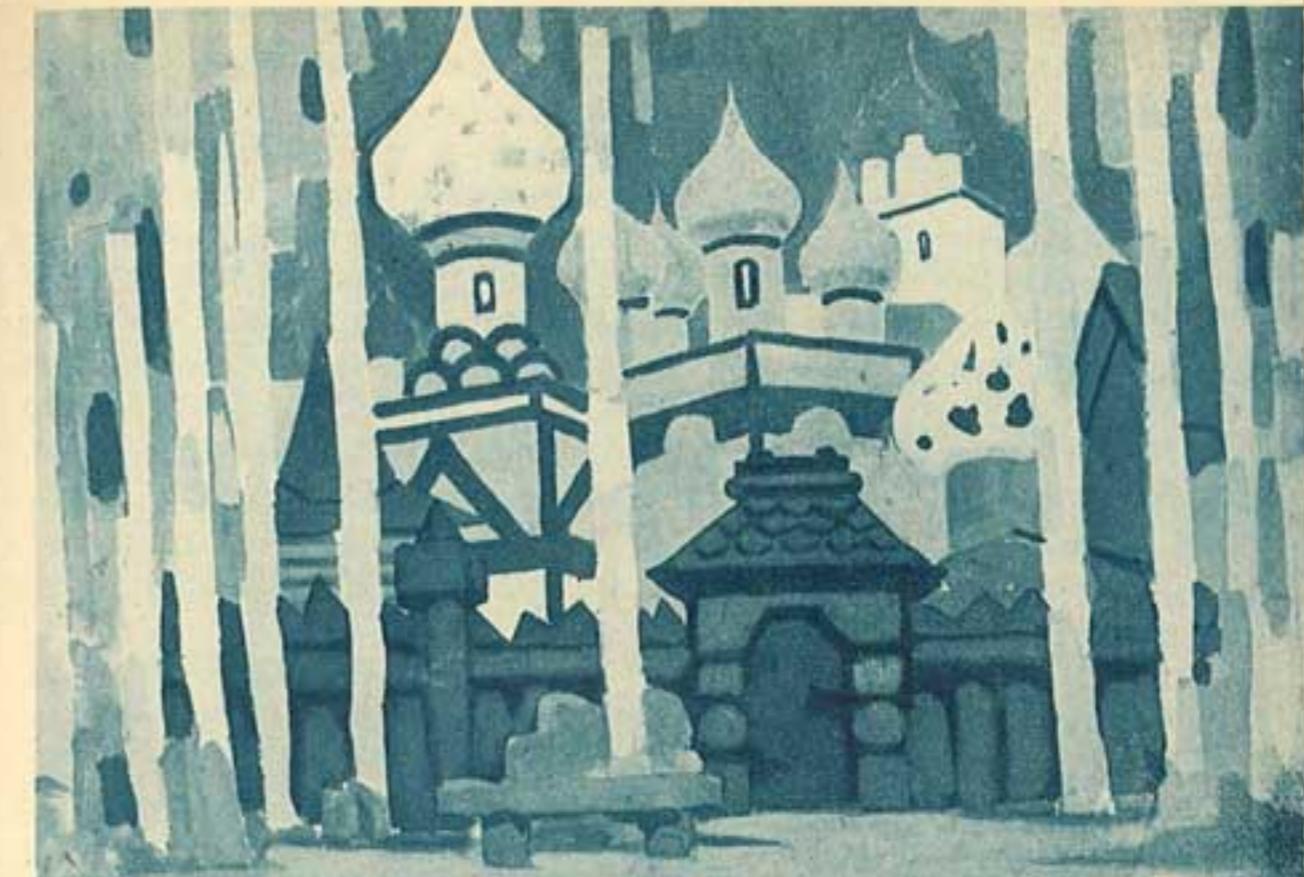
Уз чланак о декорима на париској изложби:
Макета И. Рабиновића за „Лизистрату“ у
Художественом Театру, у Москви.

Uz članak o dekorima na pariskoj izložbi:
Maketa I. Rabinovića za Lysistrata u Hu-
dožestvenom Teatru, u Moskvi.

Уз чланак о декорима на париској излож-
би: Макета за „Шуму“, у Мајерхолдовом
позоришту у Москви.

Uz članak o dekorima na pariskoj izložbi:
Maketa za „Šumu“, u Meyerholdevom po-
zorištu u Moskvi.

„Цар Федор Јоанович“, трагедија графа
Алексеја Толстоја, у београдском Манежу.
Представља Руски Београдски Драмски
Клуб. Скица декора за I. чин. Рад сли-
кара А. Вербицког.

„Car Fedor Ioanovič“, tragedija grafa A.
Ilekseja Tolstoja, u beogradskom Manežu.
Predstavlja Ruski Beogradski Dramski Klub.
Skica dekora za I. čin. Rad slikara A.
Verbickog.

Нацрт сликара Вербицког за декор исто-
ричке трагедије „Цар Федор Јоанович“. У
Манежу, на руском, 2. октобра. Режи-
ра г. Вереšчагин.

Nacrt slikara Verbičkog za dekor istori-
ske tragedije „Car Fedor Ioanovič“. U Ma-
nežu, na ruskom, 2. oktobra. Režira g.
Vereščagin.

у време када је на тој позорници био један Вајдман, Шварц, Батистини, дајкље све први међу првима... Ту, одједном, у највећој својој слави, немирањ дух дубоког мислиоца и великог уметника нашао је да свака ствар има само у толико своју вредност у колико је остала у границама своје изворности: а музика више од свега. И свај свој велики репертоар са креацијама које су освајале свет, али увек против воље тог истог света, који их је понекад и жестоко опадао (нпр. чисто животињски-садистичко схватање улоге „Скарпије“, коме ноге клацају, руке посежу за скотовима жене, да заграбљени мирис поднесу шиљатоме ћосу, под којим свеједнако балаве испијена, отрована — бескрајно широка уста), све је он то вратио свако у свој кут, пресадио свако гранитно дрво својих улога на његову родну груду.

Као концертни певач, Бакљанов (скроз бински човек), лишен највећег дела емоција које му дају прави „штимунг“, — остаје безбојан: не расте и не пада, не развија се. Афектираност понекад покушава да спасе све оно друго, остављено на даскама, које значе живот, али глас, тај дивљи сонорни глас, који реагира на сваки надржај, којему подлеже уметниково осећање, остаје хладан, туђ. Миран.. бескрајно тужан, као што је тужан и крај пустих степа, из којих је, веле, осванило Европи његово сунце.

Несумњиво је једно: београдска публика ће имати срећу да чује певача ретких квалитета, једнога од, истински, највећих — а све оно друго остаће њена ствар, или — у најбољем случају — и његова.

Bel.

Zagrebačko Kazalište

Vesti najvećim delom iz „Hrvatske Pozornice“, tjednika za kazališnu kulturu, koji izlazi u vlasništvu i nakladi kazališne zaklade, a pod uredništvom g. Josipa Kulundžića

Nova drama Milana Begovića

G. Milan Begović, autor „Svadbenog leta“ i „Božjeg čoveka“ (davao se прошле сезоне у Zagrebu), предао је казалишту на приказивање своју нову драму *Pustolov pred vratima*. Prema разговору са автором, који доноси службени загребачки позоришни лист, „Pustolov pred vratima“, према интencijama piščevim, ушао ће „без резерве уред најмодернијих драма које се данас у Европи пишу“. Мотив ове драме мучи писца већ неколико година благодарећи јаким утискима „новога покрета психологије потсвеснога и под девизом: сваком времену свој театар“. Форма времена: писац је морao уред посла поcepati rukopis ове исте драме писане за 3 чина, у корист definitivnih 9 слика („У њима су паžljivo izabrani svi oni momenti, који су најважнији за процес

izivljavanja једне душе, а из 'medjuslika' може се закључивати акцијски razvitak tih najizrazitijih momenata.“) Садржaj ове драме, која је сва на пољу психологије потсвеснога, према piscu је sledeći:

„Moja se drama dešava god. 1925., jesan sat prije negoli je gledalac stupio u kazalište; savremenost je, mislim, time dovoljno fiksirana. Okosnicu radnje čini ovaj doživljaj: jedna dvadesetgodišnja devojka leži na umoru; prelazeći iz svjetlih momenata polagano u momente agonije она preživljava svoj neispunjeno život, stvarajući ga od raznih utisaka, od vizija određenih lica, od skica nekih dogadjaja, које је и doživjela u svojoj okolini, i vidjela u svojim snovima, čitala u knjigama, zadržala iz teatra i kinematografa — cijeli jedan život, који се сва poistovjetuje o njenom osnovnom željom, kako da živi svoj život... Ona u tim momentima živi život, каквога је iskonstruisala u snatrenjima, život који је, precizno formiran, постојао у неноj pot-povijesti... U celoj потсвесноj akciji javlja сe u svakoj slici kao jedna s glavnih ličnosti smrt u raznim oblicima, u deset različitih maski, koje gone celu akciju. Posle ovog fiktivno proživenog željenog života djevojka umire...“

Osnovna идеја и filozofija drame: pitanje да ли је veća ljubav koja sve opravi ili ljubav koja само daruje a ne prima (neka odgovori gledalac: predstavnici оба shvatana stradaju u drami) i jedan „pozitivum“ o sreći: život nije sreća, nego nemir i borba — a sreća је mir, kad prestane srce, počinje sreća...

„Mala Biragi“

Posle „Skampola“ dolazi u Zagreb na red „Mala Biragi“, које smo premieru mi видели прошле сезоне. Dok kod нас је Skampola i Biragijevu igra једна уметница — Ljubinka Bobić —, dotle u Zagrebu igra Skampola Nada Babić, a Biragijevu ће igrati mlada Božena Kralj. Režira Papić (игра Grasija).

Zagrebačka glumačka Škola

Optočela је rad прошле недеље. U prvi tečaj, posle ispita primljena su 3 učenika i 8 učenica, svi kao redovni daci; odbijeni као nesposobni 1 učenik i 2 učenice. U II. tečaju има 4 učenika i 5 učenica, а у III. tečaju по четворо, свега 8. U svemu им је ове године 28 đaka.

Kao и сваке године тако и ове, уčеници III. tečaja istupaју у N. Kazalištu naročitim predstavama, а дaci прва два tečaja на kraju školske године на испитној продукцији. III. tečaj izneće још у I. semestru: *Njih četvoro* (Zapoljska), *Pacovi* (Hauptmann) Molijerove „Skapenove vragolije“.

Zagrebačke pikanterije

Eustahije Jurkas i Josip Kulundžić. — Dohvatili су се, или болje: g. Kulundžić, чије се име доводи у везу са vršioštvom dužnosti direktora drame у Zagrebu (по odlasku dra Gavelle у Beograd) ispreskakao је у „Hrv. Pozornici“ pozorižnog kritičара „Hrvata“ управо zbog tog „vršioštva“. G. Eustahije је dao у „Hrvatu“ prijateljsки savet g. Kulundžiću да се не приhvata onog места, jer му је тек 25 година, мада му након осмо-

Са премијере Нушићеве „Велике Недеље“ на сарајевској бини. Чин II: прелаз преко Албаније.

Sa premiere Nušićeve „Velike Nedelje“ na sarajevskoj bini. Čin II: prelaz preko Albanije.

godišnjeg rada oko teatra i u njemu priznaje izvesnu sposobnost da bude dobra pomoćna sila i veruje da će od njega vremenom postati dobar dramatičar. Kulundžiću je opet „vrlo žao što mu je već 26“, te mu je „nemoguće da mu sa 25 godina“ dade saveta, o tome šta je to direktor drame. A dao mu je lekciju kao da mu je 50, a ne 26 godina, jer on spada u one izabrane koje su već u 17 godina zreli. Između ostalog napisao je i potpisao i ovo: „Ali ako vi kao jedini argumenat protiv moga „vrši-ostva“ iznosite fakat, da ja ne mogu zamjeniti dra Gavellu baš zato, što je taj dr. Gavella podigao naš teater na sadašnju visinu, a do sada ste istog tog dra Gavellu kroz deset godina napadali, onda mislim, da više ne bih trebao da se dalje odlučujem, da li da odem na beogradski teater, kako me srdačno očekuju, ili da i dalje posvetim sve svoje sile ovom teatru, kojemu sam dosada poklonio svoje dane i svoje noći“. I najzad, jedna lepa fraza: gospodine Eustahije, ja vam mogu dopustiti da se prevarite u pitanju mojih sposobnosti, ali ne mogu dopustiti, da se varate u pitanju mog poštenja“.

Ka Mesarić, pod naslovom „Napadaj na Kozmičke Žonglere“:

„U Hrvatu“ od 22. IX. 1925. neki je dečko napisao jednu bezličnu burgiju povodom moje knjige „Kozmički Žongleri“. Najprije sam odlučio, da toga tipa predam sudu, ali su me „zakonoslovcii“ upozorili, da bi ga ta njegova burgija mogla — po novom zakonu o štampi — strpati u buharu. — Na to mi se dečko sažalio i neka ga vrag nosi. *Ka Mesarić*.

Repertoar od 29. IX. do 5. X.

U *drami*: Ecce homo, Sveta Ivana, Revizor; u *operi*: Trubadur, La Bohème, Ženidba Miloševa (Konjović), Licitarsko srce (Baranović); u *opereti*: Kneginja čardaša i Doktor Štiglić.

Позоришни декор на декоративној изложби у Паризу

МИ СМО ИМАЛИ ВЕОМА ЧАСНО МЕСТО. — ЧЕХОСЛОВАЦИ, АУСТРИЈА И КОНСТРУКТИВНА НОВАЧЕЊА У СОВЈЕТСКОЈ РУСИЈИ.

— Уз наше слике на 12 страни. —

Мило нам је што смо у могућности репродуковати извод из једнога члánка Andre Bola у париском стручном листу *Музика и позориште* (под насловом *С изложбе декоративних уметности. Еволуција декора у Француској и на страни*), у коме је изражено веома повољно мишљење о нама поводом нашег учешћа на Декоративној Изложби, а у вези с Русима и Чехословацима. Тако имамо известан преглед, као и суд о нама из пера једнога странца за странце. Партије које доносимо нису скраћиване, а истичемо део о Русији, на којој се пи-

сац нарочито задржао, и у исти мах, дао и своју критику нових московских настојања.

„Чехословачка секција“ — овде почиње чланак г. Бола и иде до kraja — показује декоре израђене за Народно и за Општинско позориште у Прагу. Општинско позориште је једно популарно позориште и његовим реализацијама, на првоме месту, недостаје оригиналност. Напротив, поставе *Tartifa* и *Edvarda II.* из Народнога Позоришта представљају, у *синтетичноме* и изграђеноме декору, потпуни успех, чије богаство и величаност ништа не уступају ни пред добрым укусом ни пред трезвошћу. Ваља, исто тако, запамтити и име *Фенерштајн* због неколико ванредних скица.

„Југословенска секција“ резервисала је за позориште врло важно место. Најличнији уметник је извесно проф. *Бабић*. Упрошћена постава за „На три краља“ је једно чудо инженеризности: с неколико платана и геометричких фигура успео је да до бесконачности изменјује изглед сцене, чувајући у исти мах и једно јединство које није за потцењивање. Г. *Бијелић* је, исто тако, велики уметник. Цело његово дело, чисто националног карактера, очигледно је инспирисано школом руских декоратора, али се ипак у њему осећа прави сликар, чији је прецизан и живи цртеж обично праћен врло трезвом скалом боја. Г. *Бијелић* достиже, својим скицима, истински интензитет израза, не занемарујући зато пластичну пријатност декора.

Али је капиталан напор дала *Аустрија* и, нарочито *Совјетска Република*. Реноме проф. Ролера је врло велики у Аустрији; он је потпао под утицај Макса Рајнхарта, што не смета да све његове скице за Хамлета буду од најживљег интереса.

Последње године у *У. Р. С. С.* означавају епоху обновљања, период дубоких борби између *старих* и *нових* уметничких тенденција.

Малани декор, тако драг *Беноа*, *Баксту*, *Головину*, *Ларионову*... дефинитивно је прогнан. Ипак је тешко оценити и одре-

Pozornica i ljepota.

Da šminka i puder ne koriste na licu i vratu, to znade svaka dama a naročite šminke za pozornicu, koje se skidaju vazelinom, masti ili kakaovim maslecom, no tim sredstvima nisu iščišene sve kožne pore, u koje se uvukla najprije šminka, pa onda mast; to se neda očistiti temeljito ni alkoholom, ni sapunom, a najmanje samom vodom. Slavna opera pjevačica Adelina Patti uvidjela je to i dala je, da joj se po njenom vlastitom receptu sačini neka mlječna emulzija, koju je ona stalno rabila i njome čistila lice i vrat, pa jedino toj emulziji imade ona zahvaliti, da je još u svojoj 54. godini bila slavljena kao poznata ljepotica, a do svoje smrti u 76. godini zadržala je svežinu i sjaj teinta. Ta se emulzija i danas proizvodi pod imenom „Visagine Adelina Patti“ u Parizu, a kod nas se dobije u svima drogerijama, apotekama i parfimerijama uz cijenu od Dinara 30 — po boci. — Glavno skladište za Jugoslaviju: Zagreb Gajeva ulica 8.

Са режиске пробе Порторишеве „Залјубљене жене“ на малој бини београдског Народног Позоришта. Друга подела: В. Драгутиновић и Д. Дугалићка.

Sa režiske probe Portoriševe „Zaljubljene Žene“ na maloj bini beogradskog Narodnog Pozorišta. Druga podela: V. Dragutinović i D. Dugalička.

Режиска проба „Залјубљене жене“, у другој подели: В. Драгутиновић, Хаџићка, Дугалићка, Б. Николић, Гњатић-Милошевићка.

Režiska proba „Zaljubljene Žene“, u drugoj podeli: V. Dragutinović, Hadžićka, Dugalička, B. Nikolić, Gnjatić-Miloševićka.

Садашња зграда Народног Позоришта у Скопљу. У врху г. Радивоје Карадžић, управник позоришта.

Sadašnja zgrada Narodnog Pozorišta u Skopiju. U vrhu g. Radivoje Karadžić, upravnik pozorišta.

дити праву вредност смелим истраживањима реформатора позоришта нове Русије. И заиста, принцип улешавања позорнице дао је места чисто конструктивном елементу. Декори су замењени архитектонским градњама, без одређеног стила, који су на изглед сродни с „меблираним“ кутијама дечјих играчака на механизам; то су конструкције које, на првоме месту, имају да истакну пластична средства глумца и трупе. Радња, у колико је могућно, одиграва се у трима димензијама сцене: дужини, ширини, дубини. Ето тиме се објашњава цео онај систем (види слике на 12. стр. — Прим. Ур.) мостића, платформи, степеници, лествица и покретљивих позорница, и цео један сложен механизам, који врло често одбија кад се гледа: све је то иска врста техничке инсталације, остављене на милост и немилост фантазији као неких инжењера. Појмљиво је да кол такве концепције редитељ задржава пресудно место. У том по-гледу ваља запамтити већ славна имена *Мајерхолда* и *Рамерног*, којима ваља додати још и име *Исака Рабиновића*, чији се огромни проналазачки дар потпуно посветио овој врсти инсценирања. Његово већ прилично замашно дело обогатило се, последњих година, сценским радовима за *Лизистрата* од Аристофана и за Бизеов *Кармен*.

Никако се не може порицати важност тако огромног напору, нарочито кад се има на уму, да у Москви има сада најмање осам позоришта који спроводе, упоредо, исте покушаје. Међутим, на једној изложби свака позорница представа је, по сили ствари, као окамењена у самој себи и, када недостаје једни привлачни елеменат (сликарство, композиција), узалуд је тражити упориште с кога би се могао створити суд. Осећа се огромна разлика која постоји између фабрике која не ради и између творнице у погону: руске инсценирање веома личе на фабрике које стоје.

У пркос томе, унаточ концепцији која се даје бранити, ипак изгледа да се препла мера здравог разума и смисла јер, под изговором да се хоће да поврати оно пресудно место како радњи тако и глумцу, нагомилава се, пред очима гледаоца, читав сплет несхвательних елемената, као неки ребуси који за све време представе само муче његов дух.

Тешки недостатак који се налази у основи сваке апсолутне теорије: како сликар јако грађеног декора, састоји се у томе што хоће да је дигну на ступањ непоколебљивог принципа.

У позоришној уметности, једино и само, дело наређује и декор и инсценирању: не може постојати један униформни стил позоришног декора за све врсте дела и представа. Човек може само уздрхати при помисли на једну Шехерезаду, изведену у декору г. *Рабиновића*, као и при помисли на *Створење*

света изведену у декору *Дреса*. Циркус и Мјузик-хол дају често изговора за срећне акробатије; изгледа несмотрена жеља да се Расинова *Федра* стера на рех или силом отера на трапез.

(Превео: У. Р.)

Лео Фал

ПОВОДОМ ЊЕГОВЕ СМРТИ

Три највећа представника бечке оперете, од интернационалног значаја, јесу: Оскар Штраус, Франц Лехар и Лео Фал. Они су бечку оперету пронели широм света, иако т. зв. „озбиљна“ музика с презрењем, или бар са слегањем рамена прелази преко оперете, као преко једне споредне врсте музичке, о којој се, као о музичи уопште, може говорити једино у случају вима Офенбах, Јохан Штраус и, можда, Милекер. Елем, Лео Фал спада зацелу у те изузетке, а он је ових дана умро. Била му је 51 година.

Почео је у Берлину, у кабарету, за клавиром, као члан једног кола младих, где је он готово једини који је стекао славу не у Берлину, већ у Бечу. У Бечу, у „Театер ан дер Вин“ и у „Карлтеатру“ — одатле се његова слава просула широм света.

Лепо је рекао један писац некролога, у Бечу: „Оног благог јесењег дана када је умро Лео Фал, свет је постао сиромашнији са много лепе музике. Јер његов нежни оркестар правио је музику за младо и старо, за образовано и необразовано, за музикално и за немузикално. Као Пучини, правио је он музику срца, музику осећаја, чулну музику, која свакоме има понешто да каже, на лак и деликатан начин. Његови валцери и гимни пратили су нас двадесет година.. И никад није запао у баналност“.

Нарочита вештина и снага Леа Фала била је т. зв. *шлагер*. Његов дух се просто дао „навити“ на шлагер, ако му је требао. Музика му је често излазила директно из мозга, „разумски“ — а не кроз осећање — али је и тада била вешта и спретна музика. По природи несентименталан, ако би то тражише околности — као у „Стамбулској ружи“ — писао би његов подругљиви дух и сентименталну музику: тада би из њега говорио рафинирани занатлија, који у потреби уме бити и — сентименталан.

Није чак ни спољашњошћу лично на музичара: пре је лично на банкара, а радио је као сваки модерни композитор оперета за — међународни успех. Лео Фал компоновао је за бечку, берлинску и лондонску „пијацу“, али није никада хтео

I. НИКШИЋКО ПОЗОРИШТЕ.

Наш познати драмски уметник Михаило Ковачевић гостовао је у I. Никшићском Позоришту приликом отварања. Око њега (седе с лева на десно) одличне уметнице Црне Горе, господиње: Ивовић, Балјовић, Ђуричић, Њунђић, Сундић, Момедовић.

Foto: Милица Обреновић, Никшић.

Naš poznati dramski umetnik Mihailo Kovačević gostovao je u I. Nikšićkom Pozorištu prilikom otvaranja. Oko njega (sede s leva na desno) odlične umetnice Crne Gore, gospodinje: Ivović, Baljović, Đuričić, Njunđić, Šundić, Memedović.

Хор Музичког Друштва из Новог Сада (диригант Св. Паščан), који је отпевао Опело Ст. Христића у београдском Н. Позоришту, на свечаној Његошевој представи.

Hor Muzičkog Društva iz Novog Sada (dirigent Sv. Paščan), koji je otpевао Opelo St. Hristića u beogradskom N. Pozorištu, na svečanoj Njegoševoj predstavi.

Из Бече: 1. Лео Фал, чуварни бечки композитор оперета, аутор „Доларске принцезе“ и „Распуштенице“, умро је ту скоро у 51 години живота. — 2. Кати (Катарина) Шрет, као седамнаестогодишња жена.

годишња у Шауфлеровој лакрдији „Шах Краљу“, завршује 70 година на живота. Као чланица „Бургтеатра“ била је представник бечке пскве. Много чувенија као мотреса Франче Јосифа, кроз деценије, и првијеталница до смрти његове. —

чинити концесију неукуоности: он је у оперети хтео да сачува музичара. Експерименте није марио; зато се држао шаблона што се тиче облика оперете и либрета, само је узимао либретисте првога реда.

Једна карактеристика: било му је свеједно ко ће бити тенор, ко ће певати комичну улогу у овој или оној његовој оперети; али је главну женску улогу морала певати, последњих година, *Масари*: за њу је писао, за њен глас и способности подешавао је све. Везала их је „Помпадура” и успех који му је Филип Масари донела, не мањи од Лехаровског, широм света. Од онда је писао само за њу.

Филм

РУДОЛФ ВАЛЕНТИНО

Идол шипарица и свих жена целога света се разводи

Љубимци жена на филму сведени су на мали број и могу се сви на прсте избројати. Нема их много ни у Европи ни у Америци. Тројица највише обраћају пажњу на себе, и то су: *Рудолф Валентино*, *Дуглас Фербенк* и каубој *Том Микс*. Они, не само што су љубимци кино-публике у Америци, већ су то и у целом свету. Све шипарице сањају о човеку као што је Валентино и многе су у њега заљубљене и сматрају га за свога идола. Како и не би, кад Валентино у својим улогама увек игра племенитог човека и заштитника женског света. Жене воле Валентина и има их хиљаде и хиљаде у чијим ружичастим сновима лебди Валентинова слика.

Неке dame из Америке сматрају Валентина за надчовека. Све ове жене знају да Валентино живи са нећаком Хенрика Форда, Наташом Худнет. Импресарио Валентинов је рекао да је потребно да се он разведе са женом, јер ће користити и његовој каријери. Као разлог наводи поновно омиљење код жења, га ће му се и његов реноме повратити у свом своме сјају и величини.

А шта не би учинио један филмски стар, да би увеличио своју уметност и постао још омиљенији. Сада се Валентино повињава вољи публике и разводи се од жење коју вољи.

Своје ново дело Валентиново а лепа Фордова нећака враћа му пуну слободу и пушта да га стотине хиљада жена могу обожавати без љубомора на ону која је његова.

У СОВЈЕТСКОЈ РУСИЈИ

Разне организације као што су *Гакино*, *Севсан-кино*, *Пролет-кино*, *Култ-кино*, *Црвена Звезда* и др. дају сада разне филмове од којих је једна трећина намењена пропаганди.

Са великим полетом и са много енергије врше се припреме за нову сезону.

Култ-кино, моментано израђује један нов филм под режијом *Лазарова*. Филм представља живот и развитак Русије за две последње деценије. Има четири дела и то: Математику, Механику, Астрономију и Физику. Филм ће показати цео развој ових наука у данашњој Русији.

ЕСТЕЛА ТЕЈЛОР СЕ НЕ ПОВЛАЧИ

Супруга чуvenог светског боксерског шампиона и филмска звезда остаје и даље у филмском атељеу. Она је хтела да се повуче са платна, али је остала заједно са својим супругом. Она је изјавила новинарима следеће:

„Никад нећу напустити филм — док год могнem одлазити у атеље. То је моје највеће уживање и јако би ме жалостило кад бих морала да га се лишим. Као статискиња сам почела иigrati, и желим и да завршим на филму”.

Естела Тејлор је опет звезда и игра у „Манатан Маднесу“ заједно са Демсејем, који ствара улогу боксера. Филм је Дугласа Фербенка.

Ко је Катарина Шрат

Из сентименталнога Беча: уз нашу слику на 25 страни

Беч је сентименталан град и радо се сећа себе, док још чије био републикански и кад је лајтнант био мали Бог, ерцхерцог све, а пред царем жмури од страхопоштовања. Зато се опет могло говорити о екс-глумици Кати Шрат до миле воље, а то није мала ствар, јер је Катарина Шрат кроз деценије била пријатељица Фрање Јосифа. Али је прво била глумица, лепа и млада глумица, које се ових дана сећају бечки листови, јер је у септембру напунила седамдесет. Дакле један јубилеј, поред двеју четрдесетогодишњице у Бургтеатру: Георга Рајмерса и првокласне трагеткиње Хедвиг Блајбротј.

И Катарина Шрат била је у „Бургтеатру“ од 1883 (пре тога у бечком „Штаттеатру“), а на даскама је увек представљала бечки елеменат, била представница бечког духа и бечке психе. Зато је била љубимица специјално бечке публике, домаћих, који су пре неку деценију имали за чисто домаће, бечко, више осећања него данас. Иначе, она је била дорасла и најтежим улогама и њена мној уживљивања у страни милије није знала граници. Одатле интересантна синтеза: немачка трагедија расута кроз бечки темпераменат. Њена снага била је у комици и у кочоперности њеној. Слика коју доносимо приказује младу Шратову као Харијету у „Шаху краљу“, где је славила тријумфе...

Дуго и дуго година, до саме смрти цареве, пријатељица Фрање Јосифа, Кати Шрат нема непријатеља: она свој утицај

Горе:
Погрешна
веза!

Горе:
Гуђ разговор је увек
интресантан!

Телефонске лажи

У средини с модискињом: „Зашто шешир још није готов?“ — Доле лево,
с редишем: „Па ви немаше ни тој ма о модерној режији!“ — Десно:
Ваше ме одушевљење дира, млади човече!

Леђе жене

Горе лево, с јеријашелицом: „Јеси ли
ши што већ знала, Јелице?“ — Горе де-
сно, с лубазником: „Кад ћеш доћи?“

У средини,
лево: „Волиш
ли ме?“ — У
средини десно, с мужем:
„Мучи ме мигрена, срце моје!“

С новинарем: „Чекам вас на чај!“

на цара није злоупотребљавала. Већ и зато се па ову старицу нико у Бечу не баца каменом, а сви је се сећају са њене лепе стране, кад је била млада и чаробна, толико заносна да је занела цео Беч и његовог ћесара....

Филмске новости

ЗОЛИНА „НАНА“ НА ФИЛМУ.

Познати роман Емила Золе „Нана” биће ускоро филмован. Жан Реноар је учинио све припреме да се овај филм узме у рад, а за главне улоге ангажовао је Катарину Хеслинг и Вернерсра Крауса.

ФИЛМСКА ШКОЛА У ЦАРИГРАДУ.

Дјелај Беј, директор Реберовог Позоришта, отворио је недавно у згради Народног Позоришта Кашеде Баши (Стамбул) филмску школу, да би се у њој обучавала деца за филмски позив. Све је у школи организовано по угледу на напредније државе.

ОСИ ОСВАЛДА НА ОДМОРУ.

Омиљена филмска дива Оси Освалд налази се сада на острву Бриони. Пре одмора она је за Уфу снимала свој нови шлагер „Лутка“. После одмора ће почети са снимањем „Колинове Авантуре“ у коме јој је намењена главна улога поред познатог Ђорђа Александра.

МОНТЕ КАРЛО НА ФИЛМУ.

Луј Меркантон ће ускоро приказивати у Лондону свој нови филм „Монте Карло“. У филму игра главну улогу Бети Балфур и мисли се да ће постигнути изврстан успех. Сликје филма је врло интересантан и садржи живот у највећој светској коцкарници, Монте Карлу, вароши где се окупља највећа елита света и највећи олони.

Филмске вести из Америке

Сесил Хајакове, игра сада у Њујорку са Мабел Норман у новом филму „Кућа похоте.“

Харолд Лојд и Дуглас Мак Лав, снимају сада свој први филм за Парамунтово предузеће.

Тома Мајган ће по повратку из Ирске опет закључити уговор са Парамунтом, који ће трајати више година.

Адресе неких филмских звезда

Да биљубимцима филма створили могућност да огу каргом честитати своме идолу успех, наводимо адресе неких познатијих филмских глумаца: 1. *Gloria Swanson*, Paramount-Film, Hollywood, California U.S.A.; — 2. *Pola Negri*, Hollywood, Boverley — Hills, California; — 3. *Tom Mix*, Hollywood, California Fox, - Film; — 4. *Rudolf Valentino*, Paramount-Film, Hollywood, California. — 5. *Maria Corda*, Fellner und Somlo, Berlin S.W. 48. Friedrichstrasse 224; — *Lya de Putti*, Berlin, Haberlandsstrasse 13; — 7. *Mia May*, Berlin W. Kurfürstendamm 70; — *Norma Talmadge*, Hollywood, California, United Studios Melrose Avenue; — 9. *Lya Mara*, Berlin W. Pommernalle 1.

Вести са сјидане

У ПАРИЗУ

У „Комеди де Шанзелизе“ приказиваће се јесенас Јушкевићева „Прича о Соњкину“, која је код Француза добила наслов: „Човек који је добио главни згодитак“.

У БЕЧУ

16. септембра давана је премиера новог комада од Клабунића: „Круг кредом“, по кинеском. У Рајмундтеатру са Соник Рајмером, Елзом Басермом, Фелдхамером, Форестом и Брантом у главним улогама.

Кад бих хтела... од Жералди и Спицера било је 12 септ. у Фолкстетру.

Пиранделова лакрија „Човек, животиње и врлина“ у Ренесансбине.

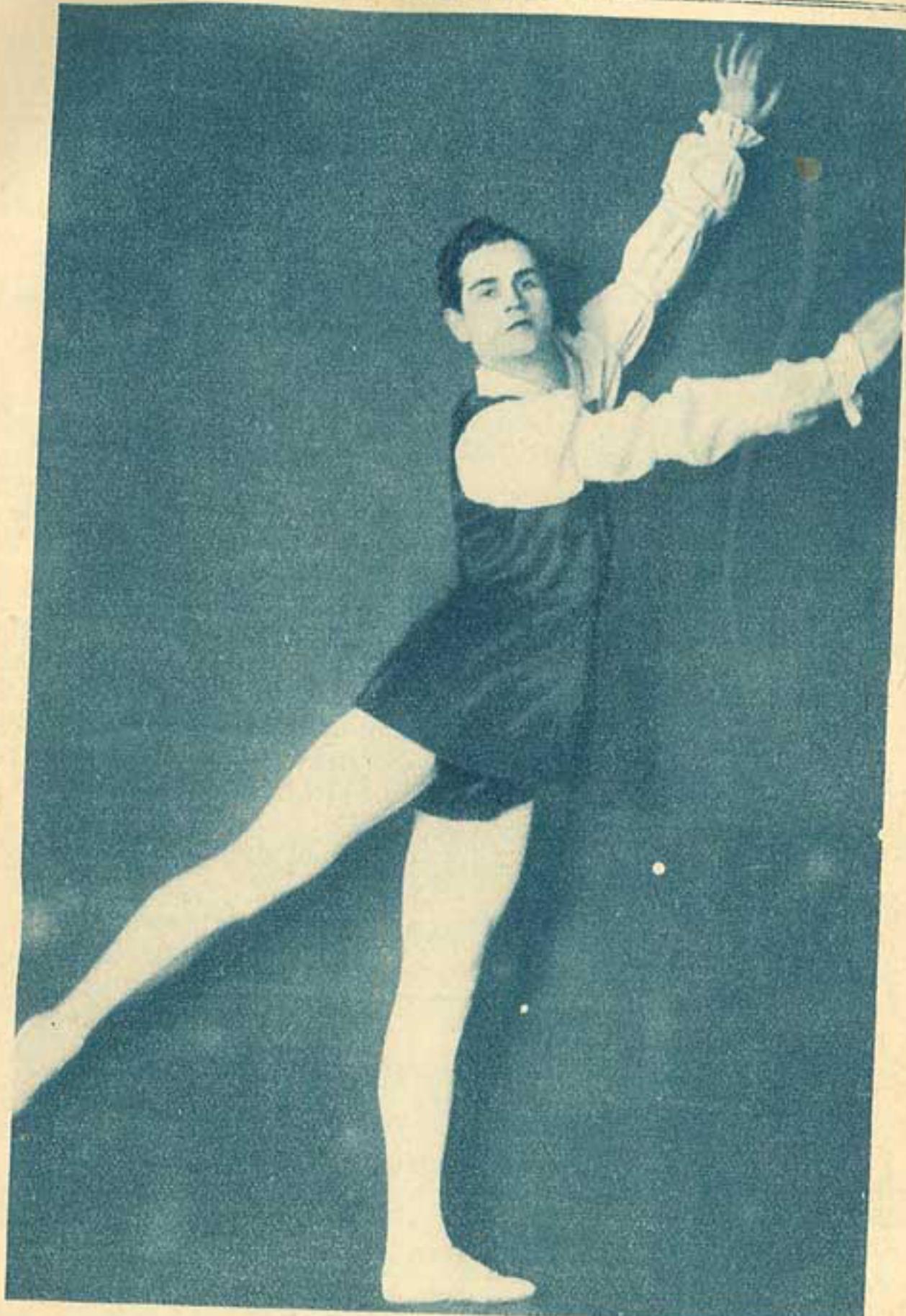
Вести из београдског Позоришта

Г. НИКОЛА ТРАЈКОВИЋ.

Г. Никола Трајковић, суплент сарајевске гимназије, упућен је на рад у београдско Народно Позориште, одакле је отишао када се онде догодио познати „пуч“. Тада је г. Трајковић сам био дао оставку. Г. Трајковић воли кућу у коју је дошао и, управо, наставља онде где је одласком био стао.

СПЛЕТКА И ЉУБАВ.

7. о. мца даје се у Мањежу Шилерова „грађанска трагедија“ Сплетка и љубав, о којој је било речи, опширно, у претпрошлом броју листа. Ствар је у томе што је овим комадом требало да се отвори Мањеж, али се комад ипак није могао давати све док нису биле извршене неке поправке на бини, иако је Мањеж био отворен.

Сергије Стрешњев, играч београдског балета, путује у Париз и у Немачку на студије. Остаће годину дана код балета Дјагилјева у Паризу.—

Sergije Strešnjev, igrač beogradskog baleta, putuje u Pariz i u Nemačku na studije. Ostaće godinu dana kod baleta Djagiljeva u Parizu.—

Одговорни уредник Никола Јовановић. Власник „Илустрације“, Београд. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата се шаље у Београд, Космајска улица, 22. „Макарија“ А. Д. Земун.